شناسایی و ارزیابی ویژگی‌های اخلاقی موک (انبوه و دوره)

اکبر جدیدی محمدآبادی[1*]، اکبر رضایی [2]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۱۲ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۰/۰۴

چکیده

مطالعه آمیخته حاضر با هدف شناسایی و ارزیابی ویژگی‌های اخلاقی موک (انبوه و دوره) انجام گرفت. به این منظور از دو روش جستجوی اکتشافی (کیفی) و روش پرسشنامه‌ای (کمی) استفاده شد. نمونه پژوهش در بخش کیفی منابع الکترونیکی مرتبط با موضوع و در بخش کمی ۳۶ نفر از خبرگان برنامه‌ریزی آموزش از دور در محیط‌های آموزش مجازی و دانشگاه‌های مجازی بودند که به صورت داوطلبانه انتخاب شدند. جهت تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل محتوا و جهت تحلیل داده‌های نظرسنجی از شاخص نسبت روایی محتوا، میانگین وزنی و آزمون فریدمن استفاده شد. نتایج کیفی دوره و انبوه اخلاق موک حاکی از یکسان بودن تأثیر هر یک از ابعاد یادگیرنده، محتوای آموزشی، سازمان یاددهنده و محیط آموزشی موک با برگزاری آموزش‌های حضوری و چهره به چهره می‌باشد و نیاز به ویژگی‌های اخلاقی جدید نیست. در نتایج کمی ویژگی دوره و انبوه اخلاق موک ۱۵ ملاک شناسایی شدند که باید بر ابعاد سازمان یاددهنده، محتوا و محیط آموزش توجه ویژه داشت چون هیچ نوع محدودیتی در ارائه این نوع آموزش وجود ندارد و در نتایج کمی ویژگی انبوه و دوره اخلاق موک باید بر ابعاد سازمان یاددهنده، محتوا و محیط آموزش توجه ویژه داشت چون در ارائه این نوع آموزش هم در سطح وسیعی از یادگیرندگان و هم در برهه زمانی منظم اجرا می‌شود و بعد یادگیرنده و سازمان یاددهنده نیز اهمیت بسزایی دارند. این نتایج حاکی از آن است که در برگزاری ویژگی‌های انبوه و دوره موک (وسیع، همه‌گیر و برهه زمانی خاص و منظم) باید به ابعاد یادگیرنده و سازمان یاددهنده توجه ویژه‌ای داشت و ملاک‌های اخلاقی ملی و جهانی مورد توجه قرار داده شود و در سطح فرا کلان به آن پرداخته شود، چرا که اخلاق کلاس‌های حضوری در سطح خرد و بومی اجرا می‌شود اما در این کلاس‌ها اخلاق ملی و جهانی به طور گسترده و منظم به کار می‌رود و استفاده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: انبوه، دوره، اخلاق موک

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۸ توسط پژوهشگر در دانشگاه پیام نور استان کرمان انجام شده است.

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول). a.jadidi@pnu.ac.ir

۲. دانشیار گروه ریاضی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

مقدمه

مسائل اخلاقی به وجود آمده در عصر فناوری اطلاعات در قرن بیستم با مسائل آن در قرن بیست و یکم متفاوت است و نیاز به آموزش رفتار اخلاقی بر مبنای فناوری‌های جدید احساس می‌شود. یکی از مسائل پیرامون اخلاق در دانشگاه‌های مجازی، ناشی از این است که نوعی خلاء سیاست درباره اینکه فناوری رایانه‌ای چگونه باید استفاده شود وجود دارد (مور[1]،۲۰۱۳). رایانه‌ها ظرفیت‌های جدیدی برای ما ایجاد نموده‌اند و این ظرفیت‌ها به ما امکان انتخاب‌های جدیدی می‌دهند، اما اغلب با سیاستی برای هدایت موقعیت‌های موجود فناوری‌های رایانه‌ای وجود ندارد یا سیاست‌های موجود کافی است (چانسی[2]، ۲۰۰۶).

فناوری همه جای دنیا را با ارتباطات تار عنکبوتی تو در تو و در هم بافته به هم وصل می‌کند و مسئولیت برخورد با این پیچیدگی دیگر بر عهده عده خاصی نیست، بلکه بر عهده همگان است. در این فناوری‌ها دوره‌های آموزش و کلاس‌های مجازی زیادی جهت ارائه خدمات فن و حرفه به فراگیران تشکیل می‌شود که موجب سهولت و سودمندی فعالیت‌های اجتماعی می شود (احمدی، جدیدی محمدآبادی، ۱۳۹۰). پیشرفت‌های سریع فناوری سبب شکل‌گیری دانشگاه‌های مجازی شده است. این دانشگاه‌ها اگرچه پاسخگوی نیازهای جوامع امروزی در دسترسی آسان به آموزش عالی می‌باشند، اما به منظور انتقال ارزش‌های اخلاقی، دست اندرکاران دانشگاه‌های مجازی بایستی بدون جهت‌گیری خاص و در پرتو احترام و عدالت نسبت به همه انسان‌ها، ارزش‌های اخلاقی والا را جزء سیاست‌های کلی خود قرار دهند (جدیدی محمدآبادی و همکاران، ۱۳۹۸).

در تمام حرفه‌ها مسایل اخلاقی گوناگونی وجود دارد که صاحبان حق را درگیر می‌کند. افراد برای حل مسایل اخلاقی محتاج نتایج پژوهش‌های نظامندی هستند که از دانش اخلاق حرفه‌ای حاصل می‌شود. تکیه بر اخلاق[3] در حرفه، همانند نردبانی برای دستیابی به موفقیت افراد و سازمان‌ها می‌باشد. بر این اساس دانشگاه نیز نظام حرفه‌ای است که مجموعه‌ای از ارزش‌های اخلاقی در رفتارهای انسانی آن شکل گرفته و انتقال می یابد. از این منظر، اخلاق در دانشگاه‌های مجازی بایستی مورد توجه قرار گیرد زیرا فناوری اطلاعات در این دانشگاه‌ها، می‌تواند حریم خصوصی

1. Moore
2. Chaney
3. Ethical

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

افراد را تهدید کند. براین اساس دانشگاه‌ها و موسسات آموزش مجازی بسیاری از کشورها در راستای فراهم کردن ضوابط و استانداردهای اخلاقی، یک مجموعه راهنما از کدهای اخلاقی را تدوین نموده‌اند (جدیدی محمدآبادی و همکاران، ۲۰۲۰).

ارزش‌هایی وجود دارد که افراد در هر حرفه‌ای باید به آن‌ها پایبند باشند، این ارزش‌ها عبارتند از:

۱. تعهد: فناوریست باید نسبت به صاحبان حق، سازمان و حرفه خود متعهد باشند، مسئولیت‌های اجتماعی و پژوهشی خود را بشناسد و به آن‌ها پایبند باشد.

۲. صداقت: فناوریست‌های آموزشی باید در انجام خدمات، مسئولیت‌ها و فرایندهای تعلیم و تربیتی خود صادق و درستکار باشند.

۳. بی‌طرفی: فناوریست‌های آموزشی در تمامی فرایندهای حرفه‌ای خود باید از هرگونه غرض‌ورزی، پیش‌داوری و اعمال نظرات شخصی خود به دور باشند.

۴. رازداری: فناوریست‌ها باید در طول تمام فرایندها نسبت به رازهای مربوط به هر یک از صاحبان حق خود امین باشند، همچنین اطلاعات شخصی که در طول این فرایندها مطلع می‌شوند را محرمانه حفظ کنند، همچنین اطلاعات حاصل از فرایندها چه در مورد صاحبان حق و چه اسرار سازمانی را بدون اجازه فاش نکنند.

۵. احترام اصیل: فناوریست‌ها مجاز به انتشار شایعه، غیبت، اتهام و انتقاد نابه‌جا نسبت به سازمان و افراد نیستند.

۶. عدالت: رعایت انصاف در مواجهه با هر یک از صاحبان حق.

۷. تمامیت: توجه تمام و کمال و خالصانه در مواجهه با هر یک از صاحبان حق و پای‌بندی به منافع ملی و محیط زیست.

۸. رفتار حرفه‌ای: پرهیز از هرگونه عملی که اعتبار حرفه‌ای را مخدوش می‌کند.

۹. صرفه‌جویی: استفاده صحیح از منابع و امکانات و قابلیت‌های موجود.

۱۰. پاسخگویی: ارائه پاسخ و راهکار صحیح، دقیق و مناسب به سوال‌های پژوهش‌ها و مسائل جدید و قدیم این حوزه.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

۱۱. مباشرت و نظارت: فناوریست باید به صورت جامع، دقیق و به جا بر تمامی فرایندها و فعالیت‌های حرفه خود نظارت داشته باشد و نقاط ضعف و قوت آن را به خوبی بشناسد (اینوی، مریل و سون ۲۰۰۵[۱]؛ جردن و سورک[۲]).

در مورد اخلاقیات، آموزش از راه عمل، هم به لحاظ تقدم زمانی و هم به لحاظ میزان تأثیرگذاری بیشتر جایگاه ویژه‌ای دارد؛ اما این مطلب اهمیت آموزش‌های نظری را نفی نمی‌کند؛ حتی گاه ممکن است شبهاتی برای فرد مطرح شود و او باید تجزیه و تحلیل آگاهانه، استدلال و قدرت توجیه و تبیین را نیز داشته باشد. لذا آموزش اخلاق از آموزش عملی شروع می‌شود و با آموزش استدلالی تکمیل می‌گردد (وجدانی، ۱۳۹۳).

نظام تعلیم و تربیت در جوامع مختلف، نقشی اساسی را در رشد اخلاقی انسان‌ها به عهده دارد. هر چند که نباید نقش خانواده، دوستان، الگوهای اجتماعی و سایر عوامل قدرتمند اجتماعی را در این زمینه کمرنگ شمرد (تملی، سن و آکار[۳]، ۲۰۱۱). بر این اساس دانشگاه نیز نظام حرفه‌ای است که مجموعه‌ای از ارزش‌های اخلاقی در رفتارهای انسانی آن شکل گرفته و انتقال می‌یابد. دانشگاه‌ها و موسسات آموزش مجازی بسیاری از کشورها در راستای فراهم کردن ضوابط و استانداردهای اخلاقی، یک مجموعه راهنما از کدهای اخلاقی را تدوین نموده‌اند (معصومی‌فرد، ۱۳۹۵) این استانداردها، حدود و ثغور رفتارهای مناسب یا نامناسب را معین نموده و تضمین کننده ضوابط و ارزش‌های اخلاقی مرتبط با آموزش و یادگیری می‌باشند و سبب می‌شود حقوق کلیه افرادی که در این دانشگاه‌ها در حال فعالیت می‌باشند رعایت شود (ایمانی، ۱۳۹۱).

با توجه به اینکه در عصر فناوری اطلاعات بسر می‌بریم، به سبب دسترسی همگانی و همه‌جایی و آسان به اطلاعات، کارکرد موسسات آموزشی در توزیع دانش کم‌رنگ شده است وکارکردهایی دیگر مانند آمادگی برای زندگی، به‌ویژه در دوره‌های تربیت عمومی، مورد عنایت جدی است. (حجت‌پناه، امانی، طالع‌پسند، ۱۳۹۷). دانشجویان، اساتید و تمام شرکت‌کنندگان در نظام‌های آموزش از راه دور و به ویژه آموزش‌های مجازی، به دلیل اینکه در فضای مجازی فعالیت می‌کنند، به ناچار ممکن است با برخی از این چالش‌های غیر اخلاقی مواجه شوند، در ذیل به برخی از مهم‌ترین چالش‌های اخلاقی در دانشگاه‌های مجازی پرداخته خواهد شد.

---

۱. Inouye, Merrill & Swan
۲. Gordon & Sork
۳. Temli, Sen & Akar

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

• حمایت از حریم خصوصی: حریم خصوصی، افراد را در مقابل تجربه‌های پر گزند و ناگوار حفظ می‌کند، تجاوز به حریم خصوصی وقتی روی می‌دهد که اطلاعات مربوط به مشارکت‌کنندگان در فضاهای مجازی، بدون اطلاع و اختیار آنان در میان مخاطبان منتشر می‌شود. موضوع دیگری که ایجاد تدابیر موجود و مرتبط با حریم خصوصی و محرمانگی اطلاعات افراد را در قلمرو مجازی پیچیده می‌کند، ارتباطات ناشناخته و استفاده از هویت‌های مستعار توسط افراد است، لذا ناشناختگی و مخفی‌سازی هویت در تعاملات بر خط مسأله حریم خصوصی را پیچیده‌تر می‌نماید، همچنین با توجه به فناوری، محرمانه‌گی می‌تواند در طی انتقال و ذخیره داده‌ها به خاطر بیافتد. لذا دست‌اندرکاران، پژوهشگران و مشارکت‌کنندگان در آموزش مجازی، بایستی از امکانات بالقوه فناوری در تهدید و نقص حریم خصوصی و محرمانگی آگاهی داشته باشند تا بدین طریق مخاطرات ممکن و ناشی از این امکانات فناورانه را نسبت به افراد در قلمرو مجازی تا حد امکان کاهش دهند (ثقه‌الاسلامی، ۲۰۱۳).

• حقوق مالکیت فکری و دارایی‌های معنوی: حقوق مالکیت فکری را می‌توان حقوق قانونی ناشی از فعالیت‌های فکری در زمینه‌های صنعتی، علمی، ادبی و هنری دانست. در سال‌های اخیر حمایت از حقوق مالکیت فکری اهمیت بیشتری یافته است و بسیاری از کشورها در جستجوی اطلاعات علمی برای چگونگی استفاده از مالکیت فکری برای ارتقاء رشد اقتصادی هستند، چرا که حمایت از تأمین حقوق مالکیت فکری به طور مستقیم تأثیر مثبتی بر رشد اقتصادی دارد (خداپرست مشهدی، صمدی، هوشمند و سلیمی‌فر، ۱۳۸۸). مالکیت و دارایی معنوی در عصر اطلاعات، حقیقتاً توانگری اطلاعات جهانی را مدیریت می‌کند و فقر اطلاعات، جهانی را فقیر می‌سازد. تصرف و مهار اطلاعات، کلیدهای ثروت، قدرت و موفقیت هستند، آنان که دسترسی به منبع اطلاعاتی دارند در زمره ثروتمندترین و قدرتمندترین افراد خواهند بود و کسانی که برخوردار از مالکیت معنوی رقومی (مانند نرم افزار، پایگاه‌های داده، موسیقی، ویدئو، آثار ادبی و منابع آموزشی) هستند، از دارایی‌های اقتصادی با ارزش و عظیمی برخوردارند، اما اطلاعات رقومی به آسانی قابل تکثیر و تغییر داده می‌شوند و به آسانی از طریق مرزها ارسال می‌شوند، از این رو سرقت از این دارایی معنوی تبدیل به مسئله اجتماعی مهمی شده است (ثقه‌الاسلامی، ۲۰۱۳).

• پالایش محتوا: این امر شامل حذف اطلاعات مغایر با ارزش‌های اخلاقی است. البته این نکته حائز اهمیت است که نحوه تعیین گستره این مؤلفه و اعمال آن در کشورهای مختلف متفاوت است (رحمتی و شهریاری، ۱۳۸۹). ضمن اینکه با توجه به سطح تجربه افراد نیز می‌توان محتوا را زیاد یا کم پالایش نمود. همچنین، فلسفه مسلط اجتماعی نیز

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

در پالایش محتوا موثر می‌باشد. یکی دیگر از حقوق مرتبط با این حوزه آن است که به گیرنده محتوای الکترونیکی اختیار دریافت و یا عدم دریافت بسته محتوا را داد تا وی بتواند یک پالایش بر روی بسته محتوایی خود اختیار نماید. مثلاً در دریافت بسته‌های تبلیغاتی، مخاطب این اجازه را داشته باشد تا یک تعداد فرستنده‌ها و کلمات را فیلتر نماید. این موضوع در زمینه پیامک‌های تلفن همراه کاملاً مشهود می‌باشد (بشیر و هراتی‌نیک، ۱۳۹۰)

- جرائم رایانه‌ای و اینترنتی: جرم رایانه‌ای از نظر مفهومی، هرگونه استفاده غیر مجاز از یک سیستم رایانه‌ای را شامل می‌شود، یک جرم رایانه‌ای به فعالیت یا مجموعه‌ای از اقدامات اطلاق می‌شود که یک سامانه رایانه‌ای نظیر یک رایانه یا شبکه‌ای از رایانه‌ها ابزار و یا هدف آن باشد (فرهمند، ۱۳۸۷). مشارکت‌کنندگان در دانشگاه مجازی نیز چون در فضای مجازی فعالیت می‌کنند، به ناچار ممکن است با برخی این چالش‌های غیراخلاقی مواجه شوند، لذا لازم است آموزش‌های لازم و فرهنگ‌سازی لازم در این زمینه به همه افراد ذی‌نفع در دانشگاه مجازی انجام شود.

جریان آزاد ارتباطات الکترونیکی و فقدان جامع نظارتی، عدم کنترل در رابطه و تعامل ارتباطات و اطلاعات را موجب شده است. مدیران فاقد اصول اخلاقی یا عدم پایبندی آنان به ارزش‌های اخلاقی و انسانی در سوء استفاده‌های الکترونیکی بی‌تأثیر نیست، استراق سمع، دزدی و سرقت حقوق مالکیت فکری، ترویج و تبلیغ ضد ارزش‌ها را سبب می‌شود (بلاکستر، هاگز و تات[۱]، ۲۰۱۷). لذا یکی از مباحثی که به واقعیت‌های آموزش مجازی ارتباط می‌یابد مباحث اخلاقی است، در واقع اخلاق از مباحثی است که امروزه در تمامی حوزه‌ها مطرح است و در آموزش مجازی به عنوان پدیده نوین، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (ویلسون چلگان و هانر[۲]، ۲۰۰۰).

اخلاق آموزش مجازی از حوزه‌های اخلاق حرفه‌ای است، زیرا حرفه عبارت است از برخورداری از دانش، مهارت و توانایی و به نظر می‌رسد آموزش در این معنا می‌تواند حرفه تلقی شود. اخلاق حرفه‌ای از الگوهای رفتار ارتباطی مبتنی بر رعایت حقوق دیگران و مسئولیت‌های اخلاقی در قبال محیط حکایت می‌کند (قراملکی، ۱۳۹۰) اگرچه اصول و ارزش‌های اخلاقی بعضاً کلی و جهان شمولند مثل امانت‌داری، راستگویی، حفظ حریم شخصی، کرامت اصیل و ذاتی، احترام به آزادی، پرهیز از فریب کاری و غیره اما ممکن است هریک از این مفاهیم در حوزه‌های مختلف مصادیقی متفاوت از دیگر حوزه‌ها پیدا کند، آن چه در حوزه معرفتی اخلاق آموزش قابل بحث و بررسی است، مسائل،

۱. Blakester, Hughes & Tate
۲. Wilson, Callaghan, & Honore

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]
[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

مصادیق، تعارضات اخلاقی و مسئولیت‌های اخلاقی سازمان در حوزه آموزش مجازی است، اما پیش از مفهوم‌سازی از اخلاق آموزش مجازی لازم است از این آموزش و مسائل اخلاقی مربوطه نکاتی گفته شود (براکت[1]، ۲۰۰۴).

توجه به ارزش‌ها، تعهدات و آرمان‌های سازمان در اخلاقی کردن سازمان‌های آموزش مجازی نیز ضروری است. بنابراین اخلاق آموزش مجازی عبارت است از الگوهای رفتاری ارتباطی مبتنی بر رعایت حقوق خود و دیگران که تکالیف و مسئولیت‌های اخلاقی سازمان را در قبال آن مبرهن می‌سازد. مراد از حقوق دیگران، عناصر محیط داخلی و بیرونی سازمان است که سازمان با آنها تعامل بین شخصی و برون شخصی دارد. محیط بیرونی را نباید به مشتریان سازمان فروکاست، بلکه جامعه، دولت، محیط زیست، همسایگان و هر کس که ذی‌نفع سازمان محسوب شود و یا سازمان در سودآوری و ارائه خدمات بهتر با او در تعامل باشد، نیز جز محیط بیرونی محسوب می شود (جرهارت[2]، ۲۰۰۱)

فراغت از دغدغه‌های اخلاقی و رشد فزاینده مسائل غیراخلاقی در حوزه آموزش، مباحث فراوانی را به وجود آورده و مانع کارآمدی و اثربخشی سازمان‌های آموزشی شده است و اساساً توجه به دغدغه‌های اخلاقی و عزم بر جلوگیری از مسائل غیر اخلاقی منشا نگرش و توجه به اخلاق آموزش است (براکت، ۲۰۰۴).

یکی از اشکال جدید کسب دانش از راه دور، موک‌ها[3] هستند که فرصت‌های جدیدی از جمله یادگیری در یک محیط غیر رسمی، به اشتراک‌گذاری دانش، رایگان بودن، انعطاف‌پذیری، افزایش مهارت‌های رقومی و سواد اطلاعاتی و غیره را برای کاربران فراهم می سازند (بیتس[4]، ۲۰۱۶). در کشور ایران، هیچ یک از دانشگاه‌ها اقدامی در جهت راه اندازی دوره‌های موک نکرده‌اند، آنچه که عرضه شده بیشتر به صورت جزئی و مقطعی، آن هم به همت یک استاد یا دانشجو بوده، که هیچ کدام را نمی‌توان به عنوان یک نمونه کامل از موک معرفی کرد. در موک، فراگیران موظف به قبول مسئولیت‌های شخصی هستند، زیرا برقراری تماس با مدرسان بسیار محدود است (جدیدی محمدآبادی و همکاران، ۲۰۱۹).

1. Brockett
2. Gearhart
3. MOOCs
4. Bates

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

واژه موک (MOOC) مخفف لاتین Massive Open Online Course است و در فارسی معنای تحت‌الفظی دوره‌های آموزش باز و برخط انبوه معنی می‌شود. سال ۲۰۱۲ مدل جدیدی از آموزش بر خط توسط بهترین دانشگاه‌های دنیا ارائه شد که انقلابی در آموزش بر خط ایجاد کرد. در زبان فارسی به آموزش بر خط فراگیر ترجمه شده است. دوره‌های موک معانی متفاوتی برای افراد مختلف داشته است (بانک، لی، ریوز و رونالدز[۱]، ۲۰۱۵).

موک نوع خاصی از آموزش آنلاین است که ویژگی‌های زیر را دارد (جردن و سورک[۲]، ۲۰۰۱):

- دوره‌ی آموزشی: بدست آوردن یک برنامه درسی شامل علم و مهارت.

- کاملاً برخط: یادگیری فردی در یک قالب واحد.

- هزاران کاربر می‌توانند همزمان شرکت کنند (فارغ از محدودیت‌های مالی و زمانی و مکانی).

- براساس اصول آموزش دانشگاهی است.

- مقیاس پذیری: در دوره های سنتی یک درس برای تعداد محدودی از دانش‌آموز و معلم تعریف می‌شود ولی گستردگی موک می‌تواند تعداد نامحدودی از شرکت‌کنندگان را پشتیبانی کند.

- دسترسی آزاد: شرکت‌کنندگان در این دوره نیاز به ثبت نام در مدرسه یا موسسه یا دانشگاه ندارند و نیازی به پرداخت پول هم ندارند.

- همه افراد در سرتاسر دنیا که به اینترنت دسترسی دارند می‌توانند در موک‌ها ثبت‌نام کنند.

- آزاد بودن: مفهوم آزاد بودن مفاهیم مختلفی را شامل می‌شود. براین اساس آموزش‌های موک باعث آزادی در ابعاد مختلف آموزشی مانند نرمافزار، ثبت‌نام، برنامه درسی، ارزیابی آموزشی، تعاملات و ارتباطات، مشاکت، تسهیم دانش و محیط یادگیری می‌شود.

۱. Bonk, Lee, Reeves & Reynolds
۲. Gordon & Sork

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

- اســپزیتو[1] (۲۰۱۲) موک‌ها را به عنوان محیط آموزشــی از راه دور محبوبی قلمداد می‌کند که محتوایی باز را ارائه می‌دهند، هر فردی در هر کجا روی زمین می‌تواند به طور رایگان ثبت نام نماید و در دوره شرکت نماید.

تمامی *موک‌ها* دارای خصوصیات اصلی هستند، اگرچه خواهیم دید که عبارت *موک* محدوده‌ی گسترده‌ای از طراحی‌ها را در بر می‌گیرد (بیتس[2]، ۲۰۱۶). محقق در این مطالعه به دلیل وسیع بودن موضوع به تحلیل و شناسایی دو ویژگی از ویژگی‌های اصلی موک یعنی انبوه و دوره‌های موک در ابعاد یادگیرنده، محتوای آموزش، محیط آموزشی و سازمان یاددهنده می‌پردازد.

انبوه[3]: در اصل موک‌ها دارای مقیاس‌پذیری نامحدودی هستند. از نظر فنی، محدودیتی در اندازه‌ی نهایی آن‌ها وجود ندارد، زیرا برای موسسات ارائه‌دهنده‌ی *موک‌ها*، هزینه‌ی حاشیه‌ای افزودن به ازای هر شرکت‌کننده‌ی اضافی صفر است (بیتس، ۲۰۱۶) (در عمل این اندازه کاملاً درست نیست، زیرا تکنولوژی اصلی، هزینه‌های پشتیبان و پهنای باند افزایش می‌یابد و همانطور که بدیهی است، هزینه‌هایی برای موسسه ارائه‌دهنده‌ی *موک* با افزایش تعداد یادگیرندگان، وجود خواهند داشت. با این حال، هزینه هر یک از شرکت‌کنندگان اضافی، با توجه به تعداد بسیار زیاد، بسیار کم است و می‌توان آن را کم و بیش نادیده گرفت). هر چند حجم کلاس‌های حضوری و فیس تو فیس بسیار پایین است اما مقیاس‌پذیری *موک‌ها* توجه‌ی بسیاری به خصوص از سمت دولت به خود جلب کرده است، اما لازم به ذکر است که این ویژگی همانند ویژگی پخش تلویزیونی و رادیویی است، بنابراین برای *موک‌ها* منحصر به فرد نمی‌باشد (جدیدی و همکاران، ۲۰۱۹).

دوره‌ها[4]: مشخصه‌ای که موک‌ها را از اکثر دوره‌های سنتی و حضوری دیگر متمایز می‌سازد این است که آن‌ها در یک دوره کامل سازماندهی شده‌اند و در آن مدت زمان فراگیران می‌توانند به علم و مهارت مورد نیاز خود دست پیدا کنند. اگرچه بسیاری از موک‌ها گواهینامه‌ها یا نشان‌هایی را برای اتمام موفقیت‌آمیز یک دوره ارائه می‌دهند اما تا به امروز برای ورود یا برای اعتبار حتی (خصوصاً) توسط خود مؤسسات ارائه‌دهنده موک‌ها، پذیرفته نشده‌اند (Ebben &Murphy, 2014).

1. Esposito
2. Bates
3. Massive
4. Courses

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

موک‌ها عموماً به صورت دوره‌ای و انبوه هستند، این دوره‌ها بعضاً مجزا و بعضاً مکمل آموزش کلاسی هستند و برای دروسی که وقت محدود کلاس اجازه پرداختن کامل به آن‌ها را نمی‌دهد بسیار کمک کننده‌اند و از طرفی این دوره‌ها برای صدها هزار نفر به طور همزمان و به‌صورت مجازی برگزار می‌شود (Gore,۲۰۱۲).

داونس[1] (۲۰۱۴) چهار اصل کلیدی طراحی را برای موک‌ها شناسایی کرده است:

- خودمختاری یادگیرنده: به لحاظ انتخاب یادگیرندگان از محتوا یا مهارت‌هایی که می‌خواهند بیاموزند، یادگیری شخصی است و از این رو هیچ برنامه درسی رسمی وجود ندارد.
- تنوع: به لحاظ ابزار مورد استفاده، محدوده شرکت‌کنندگان و سطوح دانش آن‌ها و محتوای متنوع.
- تعامل: به لحاظ یادگیری تعاونی، ارتباطات بین شرکت‌کنندگان منجر به دانش ظهور یافته.
- باز بودن، به لحاظ دسترسی، محتوا، فعالیت‌ها و ارزیابی.

شکل‌های مختلف آموزش از راه دور بخصوص در عصر کنونی حاکی از وجود زیربناهای فلسفی متفاوت بخصوص در زمینه اخلاق هر کدام از روش‌های اموزش است. این مطالعه با هدف شناسایی و تحلیل مبانی اخلاقی ویژگی‌های دوره و انبوه موک انجام گرفت.

روش پژوهش

به منظور انجام این مطالعه از روش تحقیق آمیخته[2] و با استفاده از مدل تحقیق آمیخته تو در تو[3] (لانه کردن) برای فهم بهتر مسأله تحقیق استفاده شد. هدف طرح آمیخته تو در تو جمع‌آوری اطلاعاتی کیفی و کمی به طور همزمان یا به طور متوالی است. در طرح آمیخته تو در تو، داده‌های ثانویه برای بحث بیشتر یا فراهم کردن منابع اطلاعاتی اضافی که توسط منابع اولیه فراهم نشده به کار برده می‌شود (Creswell, ۲۰۱۲) در تمام این پژوهش روش

1. Downes
2. Mixed method research
3. Embedded design

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

جستجوی اکتشافی[۱] (منبع اولیه داده‌ها) و روش پرسشنامه[۲] (منبع ثانویه داده‌ها) برای گردآوری و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

با توجه به موضوع مورد بررسی، در مرحله اول بر طبق موضوع تحقیق، منابع الکترونیکی مرتبط با موک جهت شناسایی ویژگی‌های اخلاقی دو نوع دوره و انبوه موک بررسی شد. برای انجام این کار از روش جستجوی اکتشافی استفاده شد. جستجوی اکتشافی یک تکنیک مبتنی بر تجربه برای حل مسأله، یادگیری و اکتشاف است. داگلاس و موستاکاس[۳] (۲۰۱۶) جستجوی اکتشافی را به عنوان یک تحقیق برای کشف معنا و جوهر تجربیات معنی‌دار انسان تعریف می‌کنند. جستجوی اکتشافی اقتباسی از بررسی پدیدارشناسی است. با این وجود نیازمند درگیری محقق در دنبال کردن منظم فرایند تحقیق است (هیلس[۴]، ۲۰۰۷؛ دجاراسکویچ و آرتور[۵]، ۲۰۱۰).

در مرحله جستجوی اکتشافی، نمونه مورد بررسی کتاب‌ها و مقالات مرتبط با موک بودند، به این منظور منابع الکترونیکی همچون Pubmed, Google Scholar, Scirus, Proquest, Scopus, IEEE, Sid, Biomedical, Medline (Ebsco & Ovid), Eric, Taylor and Francis, and Sciencedirect از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۷ مورد بررسی قرار گرفت که در نهایت ۲۰ منبع مرتبط انتخاب شد. منابع الکترونیکی انتخاب شده در مرحله جستجوی اکتشافی، منابعی بودند که ابعاد گوناگون موضوع را پوشش داده می‌دادند بطوری که نمونه‌گیری پیشینه پراکندگی[۶] محقق شود. بعد از انتخاب منابع از روش تحلیل محتوا[۷] برای کدگذاری، طبقه‌بندی و دستیابی به موضوع‌ها (ابعاد) استفاده شد. کلید واژهای به کار برده شده برای جستجوی منابع التکرونیکی شامل اخلاق و ویژگی دوره موک و اخلاق و ویژگی انبوه موک، بود. در مرحله تحلیل محتوا ۸ شاخص برای ویژگی‌های دوره موک و ۷ شاخص برای ویژگی‌های انبوه موک در چهار زمینه یا بعد محتوا، یادگیرنده، محیط آموزش و یادگیری و سازمان یاد دهنده بر اساس پیشینه و منابع الکترونیکی فوق‌الذکر شناسایی شد و فیش برداری از ویژگی‌های مطرح شده، موارد شناسایی

۱. Heuristic inquiry
۲. Questionnaire method
3. Douglass and Moustakas
4. Hiles
5. Djuraskovic and Arthur
6. Maximum variation sampling
7. Content analysis

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

شده بر حسب شباهت محتوایی طبقه‌بندی شدند و سپس با توجه به محتوای هر طبقه یک نام برای آنها در نظر گرفته شد.

در مرحله کمی تحقیق، بعد از تعیین ابعاد و ویژگی‌های اصلی اخلاق، ویژگی‌های انبوه موک و ویژگی‌های دوره موک، یک پرسشنامه ۱۵ سوالی جهت بررسی دیدگاه کارشناسان حوزه یادگیری الکترونیکی در مورد ویژگی‌های شناسایی شده از دو منظر استفاده شد. در مرحله اول خواسته شد تا میزان توافق خود را در مورد هر یک از ویژگی‌های اخلاقی در دو حوزه دوره و انبوه در چهار بعد شناخته شده بیان کنند. هدف این مرحله تعیین میزان توافق متخصصان حوزه یادگیری الکترونیکی در مورد درست بودن شاخص‌ها از ابعاد مختلف برای ویژگی‌های مختلف بود. به این منظور کارشناسان نظر خود را بر روی یک طیف درجه‌بندی پنج درجه‌ای از کاملا غیر مرتبط است تا کاملا مرتبط است درجه‌بندی کردند. برای تحلیل درجه‌بندی میزان مرتبط بودن محتوای ویژگی‌ها با حوزه اخلاق از شاخص نسبت روایی محتوا[1] لاوشه[2] استفاده شد (Díaz، ۲۰۰۳؛ Hasson, Keeney, Mckenna, ۲۰۰۰). از آنجایی که تعداد کارشناسان ۳۶، بر طبق جدول مقادیر بحرانی نسبت روایی محتوای (CVR) تمامی مقادیر بالای ۳۱. توافق کلی را نشان می‌دهند. مرحله دوم نیز از آنها خواسته شد میزان اهمیت هر یک از ویژگی‌ها را برای ویژگی‌های دوره موک و ویژگی‌های انبوه موک ارزیابی کنند. بنابراین هر یک از ویژگی‌ها بر روی یک طیف ۵ درجه ای از اهمیت خیلی کمی دارد تا اهمیت خیای زیادی دارد درجه‌بندی کنند. جهت تعیین اهمیت و اولویت‌بندی ویژگی‌ها، از میانگین وزنی و آزمون فریدمن استفاده شد. جهت تعیین اهمیت ویژگی‌ها اگر میانگین وزنی هر مورد بین ۱ تا ۲,۳۳ بود، مورد بی‌اهمیت، بین ۲,۳۴ تا ۳,۶۶ مورد نسبتا با اهمیت و اگر بالاتر از ۳/۶۶ بود مورد دارای اهمیت زیادی برای آن دوره داشت. نمونه آماری مورد بررسی در این مرحله ۳۶ نفر از کارشناسان حوزه یادگیری الکترونیکی و از راه دور بودند که از بین ۶۰ متخصص شناسایی شده در حوزه یادگیری الکترونیکی و از راه دور بصورت داوطلبانه جهت مشارکت در این مطالعه انتخاب شدند، نتایج نشان داد که پایایی ۰/۸ است که مطلوب می‌باشد.

یافته‌ها

۱. Content validity ratio

۲. Lawshe

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای اخلاق انبوه MOOC در جدول ۱ ارائه شده است. نتایج نشان داد بر حسب تحلیل محتوا سه بعد محتوا، سازمان یاددهنده و محیط آموزش و یادگیری به عنوان ابعاد مهم اخلاق انبوه MOOC شناسایی شدند، که برای ابعاد سازمان یاددهنده و محیط آموزش و یادگیری و محتوا هر کدام دو ویژگی و برای بعد یادگیرنده یک ویژگی مشخص شد. همچنین جدول نتایج تعیین میزان ارتباط هر ویژگی را از نظر کارشناسان بر حسب شاخص نسبت روایی محتوا نشان می‌دهد. از آنجایی که مقادیر بالای ۳۱. هستند کلیه ویژگی‌ها از نظر کارشناسان مرتبط ارزیابی شده‌اند.

جدول ۱- نتایج ویژگی‌ها و ابعاد اخلاق انبوه موک

دوره	ابعاد	ویژگی‌ها	نسبت روایی محتوا
	یادگیرنده	۱- کاهش جهت‌گیری شخصی در روابط استاد و دانشجو با توجه به تغییرات فنّاوری صورت گیرد.	۰/۸۱
	محتوا	۱-تمامی افراد جامعه باید بتوانند از این دوره‌های آموزشی استفاده ببرند و نباید مانعی برای ثبت نام وجود داشته باشد.	۰/۸
		۲- عقل منبع شناسایی است و ابزار آن قیاس باشد.	۰/۷۹
انبوه	سازمان یاددهنده	۱- دغدغه استادان را در به حد نصاب رساندن ساعات موظف آموزشی خود برطرف کند.	۰/۸۴
		۲- نظارت صحیح و هدفمند بر فرایند و خروجی آموزش‌ها و ارزشیابی‌ها در سیستم الکترونیکی صورت گیرد.	۰/۸۶
	محیط آموزش و یادگیری	۱-به سلامت محتوای دیجیتال در ارائهٔ دوره‌های الکترونیکی توجه داشته باشد.	۰/۹
		۲- در این روش باید از تجاوزهای سایبری به فراگیران جلوگیری شود.	۰/۹

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای اخلاق دوره MOOC در جدول ۲ ارائه شده است. نتایج نشان داد بر حسب تحلیل محتوا چهار بعد یادگیرنده، محتوا، سازمان یاددهنده و محیط آموزش و یادگیری به عنوان ابعاد مهم اخلاق دوره MOOC شناسایی شدند که برای ابعاد یادگیرنده، محتوا، سازمان یاددهنده و محیط آموزشی هر کدام دو ویژگی مشخص شد. همچنین جدول نتایج تعیین میزان ارتباط هر ویژگی را از نظر کارشناسان بر حسب شاخص نسبت روایی محتوا (CVR) نشان می‌دهد. از آنجایی که مقادیر بالای ۳۱. هستند کلیه ویژگی‌ها از نظر کارشناسان مرتبط ارزیابی شده‌اند.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

جدول ۲- نتایج ویژگی‌ها و ابعاد اخلاق دوره موک

دوره	ابعاد	ویژگی‌ها	نسبت روایی محتوا
دوره‌ها	یادگیرنده	۱-توسعه استقلال فردی فراگیران مورد تاکید باشد.	۰/۸۴
		۲- نمرات، گزارش‌های حضور و غیاب، صحبت‌ها و ارتباط‌های فردی دانشجویان به عنوان مطالب محرمانه تلقی شده و تنها با رضایت دانشجو یا برای امور قانونی دانشگاهی قابل ارائه به دیگری باشند.	۰/۸۸
	محتوا	۱- اصول مرتبط به امانت داری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌هایی که برای خود ذخیره می‌کنند و در دسترس افراد در آموزش مجازی قرار می‌دهند) رعایت شود.	۰/۸۸
		۲- برای حفظ اطلاعات و محتوای دروس باید امنیت سیستم تأمین شود.	۰/۸۷
	سازمان یاددهنده	۱- اصول مرتبط به رازداری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌ها) رعایت شود.	۰/۹
		۲- اطلاع رسانی در حوزه ارزش‌ها و توضیح در رابطه با ضد ارزش‌ها در محتوای مجازی رعایت شود.	۰/۸۶
	محیط آموزش و یادگیری	۱- مالکیت معنوی در آموزش الکترونیکی حفظ شود.	۰/۸۸
		۲- قابلیت درونی‌سازی و برونی‌سازی ساختارهای فکری گذشته یادگیرنده وجود دارد.	۰/۸۸

نتایج جدول ۳ ارزیابی و اولویت‌بندی ویژگی‌های اخلاقی دوره موک از نظر متخصصان برنامه‌ریزی آموزشی از راه دور نشان می‌دهد. نتایج ارزیابی نشان می‌دهد از نظر متخصصان برنامه‌ریزی آموزشی از راه دور بین رتبه‌بندی و اهمیت ملاک‌های اخلاقی دوره‌های موک تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($\chi^2_{(۷)}$=۱۰/۴۹،P>۰/۰۵) و همه موارد دارای اهمیت یکسانی هستند. نتایج نشان داد تاکید بر توسعه استقلال فردی فراگیران، رعایت اصول مرتبط به امانت‌داری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌هایی که برای خود ذخیره می‌کنند و در دسترس افراد در آموزش مجازی قرار می‌دهند)، رعایت اصول مرتبط به رازداری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌ها)، حفظ مالکیت معنوی در آموزش الکترونیکی؛ نمرات، گزارش‌های حضور و غیاب، صحبت‌ها و ارتباط‌های فردی دانشجویان به عنوان مطالب محرمانه تلقی شده و تنها با رضایت دانشجو

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

یا برای امور قانونی دانشگاهی قابل ارائه به دیگری باشند، تأمین امنیت سیستم برای حفظ اطلاعات و محتوای دروس، رعایت اطلاع رسانی در حوزه ارزش‌ها و توضیح در رابطه با ضد ارزش‌ها در محتوای مجازی و وجود قابلیت درونی‌سازی و برونی‌سازی ساختارهای فکری گذشته یادگیرنده، هستند.

جدول ۳- ملاک‌های اخلاقی دوره‌های موک

	اهمیت زیاد	اولویت‌بندی		
		میانگین رتبه	مقدار کای‌دو	رتبه‌بندی
تاکید بر توسعه استقلال فردی فراگیران	۴/۳۶	۴/۰۶	۱۰/۴۹	-
رعایت اصـــول مرتبط به امانت‌داری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌هایی که برای خود ذخیره می‌کنند و در دسترس افراد در آموزش مجازی قرار می‌دهند)	۴/۵۵	۴/۶۵		-
رعایت اصول مرتبط به رازداری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌ها)	۴/۶۳	۴/۹۷		-
حفظ مالکیت معنوی در آموزش الکترونیکی	۴/۵۲	۴/۶۴		-
نمرات، گزارش‌های حضـــور و غیاب، صـــحبت‌ها و ارتباط‌های فردی دانشـــجویان به عنوان مطالب محرمانه تلقی شده و تنها با رضایت دانشجو یا برای امور قانونی دانشگاهی قابل ارائه به دیگری باشند.	۴/۵۵	۴/۶		-
تأمین امنیت سیستم برای حفظ اطلاعات و محتوای دروس	۴/۵	۴/۳۵		-
رعایت اطلاع رسانی در حوزه ارزش‌ها و توضیح در رابطه با ضد ارزش‌ها در محتوای مجازی	۴/۴۷	۴/۳۶		-
وجود قابلیت درونی‌سازی و برونی‌سازی ساختارهای فکری گذشته یادگیرنده	۴/۵۲	۴/۳۸		-

نتایج جدول ۴ ارزیابی و اولویت‌بندی ویژگی‌های اخلاقی انبوه موک از نظر متخصصان برنامه‌ریزی آموزشی از راه دور نشان می‌دهد. نتایج ارزیابی نشان می‌دهد از نظر متخصصان برنامه‌ریزی آموزشی از راه دور بین رتبه‌بندی و اهمیت نشـــانگرهای اخلاقی انبوه موک تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($\chi^2_{(۶)}$=۱۴/۶۷، P<۰/۰۵). نتایج نشـــان داد. ممانعت از

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

تجاوزهای سـایبری به فراگیران در این روش و توجه به سـلامت محتوای دیجیتال در ارائه‌ی دوره‌های الکترونیکی به طور مـشترک به عنوان مهمترین نـشانگر اخلاقی دوره‌های انبوه موک از نظر پا سخ دهندگان می با شد. اعمال نظارت صحیح و هدفمند بر فرایند و خروجی آموزش‌ها و ارز شیابی‌ها در سیـستم الکترونیکی و ا ستفاده تمامی افراد جامعه باید بتوانند از این دوره‌های آموزشـــی و نبود مانع برای ثبت نام آنها در رتبه دوم اهمیت و بر طرف کردن دغدغه ا ستادان را در به حد نـصاب ر ساندن ساعات موظف آموز شی خود در رتبه سوم اهمیت قرار دارند. بقیه مبانی اخلاقی دوره‌های انبوه موک به ترتیب اهمیت شامل اعمال کاهش جهت‌گیری شخصی در روابط ا ستاد و دانشجو با توجه به تغییرات فنّاوری و عقل منبع شناسایی است و ابزار آن قیاس باشد، هستند.

جدول ۴- نشانگرهای اخلاقی انبوه موک

مبانی اخلاقی	وضعیت موارد: ضریب توافق	اهمیت کم	اهمیت نسبی	اهمیت زیاد	اولویت‌بندی: میانگین رتبه	مقدار کای‌دو	رتبه‌بندی
استفاده تمامی افراد جامعه باید بتوانند از این دوره‌های آموزشی و نبود مانع برای ثبت نام ان‌ها	۰/۸	-	-	۴/۳۶	۴/۰۱	۱۴/۶۷	۲
ممانعت از تجاوزهای سایبری به فراگیران در این روش	۰/۹	-	-	۴/۶۱	۴/۴۴		۱
توجه به سلامت محتوای دیجیتال در ارائه‌ی دوره‌های الکترونیکی	۰/۹	-	-	۴/۶۱	۴/۴۴		۱
برطرف کردن دغدغه استادان را در به حد نصاب رساندن ساعات موظف آموزشی خود	۰/۸۴	-	-	۴/۳۶	۳/۸۵		۳
اعمال کاهش جهت‌گیری شخصی در روابط استاد و دانشجو با توجه به تغییرات فنّاوری	۰/۸۱	-	-	۴/۲۷	۳/۷۵		۴
اعمال نظارت صحیح و هدفمند بر فرایند و خروجی آموزش‌ها و ارزشیابی‌ها در سیستم الکترونیکی	۰/۸۶	-	-	۴/۴۷	۴/۰۱		۲
عقل منبع شناسایی است و ابزار آن قیاس باشد.	۰/۷۹	-	-	۴/۱۶	۳/۴۹		۵

بحث و نتیجه‌گیری

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

این مطالعه آمیخته با هدف شناسایی و ارزیابی ویژگی‌های اخلاقی موک (دوره و انبوه) انجام گرفت. نتایج کیفی مطالعه نشان داد اخلاق ویژگی‌های دوره و انبوه موک بر حسب چهار بعد یادگیرنده، محتوا، سازمان یاددهنده و محیط آموزشی تأثیرپذیر می‌باشد. نتایج کمی مطالعه اخلاق انبوه موک نشان داد در بعد یادگیرنده کاهش جهت‌گیری شخصی در روابط استاد و دانشجو با توجه به تغییرات فنّاوری صورت گیرد و در بعد محتوا تمامی افراد جامعه باید بتوانند از این دوره‌های آموزشی استفاده ببرند و نباید مانعی برای ثبت نام وجود داشته باشد. عقل منبع شناسایی است و ابزار آن قیاس باشد و در بعد سازمان یاددهنده دغدغه استادان را در به حد نصاب رساندن ساعات موظف آموزشی خود بر طرف کند، نظارت صحیح و هدفمند بر فرایند و خروجی آموزش‌ها و ارزشیابی‌ها در سیستم الکترونیکی صورت گیرد و در بعد محیط آموزش و یادگیری به سلامت محتوای دیجیتال در ارائه دوره‌های الکترونیکی توجه داشته باشد در این روش باید از تجاوزهای سایبری به فراگیران جلوگیری شود. نتایج کمی مطالعه اخلاق دوره موک نشان داد در بعد یادگیرنده توسعه استقلال فردی فراگیران مورد تاکید باشد، نمرات، گزارش‌های حضور و غیاب، صحبت‌ها و ارتباط‌های فردی دانشجویان به عنوان مطالب محرمانه تلقی شده و تنها با رضایت دانشجو یا برای امور قانونی دانشگاهی قابل ارائه به دیگری باشند و در بعد محتوا اصول مرتبط به امانت‌داری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌هایی که برای خود ذخیره می‌کنند و در دسترس افراد در آموزش مجازی قرار می‌دهند) رعایت شود، برای حفظ اطلاعات و محتوای دروس باید امنیت سیستم تأمین شود و در بعد سازمان یاددهنده اصول مرتبط به رازداری (از لحاظ نمرات و یا فایل‌ها) رعایت شود، اطلاع رسانی در حوزه ارزش‌ها و توضیح در رابطه با ضد ارزش‌ها در محتوای مجازی رعایت شود و در بعد محیط آموزش مالکیت معنوی در آموزش الکترونیکی حفظ شود، قابلیت درونی‌سازی و برونی‌سازی ساختارهای فکری گذشته یادگیرنده وجود دارد. این نتایج نشان داد از دیدگاه متخصصان حوزه یادگیری از راه دور ابعاد (محتوای آموزشی، محیط آموزشی و سازمان یاددهنده) نسبت به بعد یادگیرنده در اخلاق انبوه و دوره موک از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. نتایج پژوهش حاضر با مطالعات مدل شایستگی ASTD (۲۰۱۳)، مدل الحنین (۲۰۱۲)، باوان و اسکیتور (۲۰۰۹)، آیدین (۲۰۰۵)، همخوانی داشته و ملاک‌های مشابه به دست آمده است.

نتایج کیفی ویژگی انبوه و دوره اخلاق موک حاکی از یکسان بودن تأثیر هر یک از ابعاد یادگیرنده، محتوای آموزشی، سازمان یاددهنده و محیط آموزشی موک با برگزاری آموزش‌های حضوری و چهره به چهره می باشد و نیاز به ویژگی‌های اخلاقی جدید نیست. در نتایج کمی ویژگی انبوه و دوره اخلاق موک باید بر ابعاد سازمان یاددهنده، محتوا

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

و محیط آموزش توجه ویژه دا شت چون در ارائه این نوع آموزش هم در سطح و سیعی از یادگیرندگان و هم در برهه زمانی منظم اجرا می شود و بعد یادگیرنده و سازمان یاددهنده نیز اهمیت بسزایی دارند. این نتایج حاکی از آن است که در برگزاری ویژگی‌های انبوه و دوره موک (و سیع، همه گیر و برهه زمانی خاص و منظم) باید به ابعاد یادگیرنده و سازمان یاددهنده توجه ویژه‌ای داشت و ملاک‌های اخلاقی ملی و جهانی مورد توجه قرار داده شود و در سطح فرا کلان به آن بپرداخته شود، چراکه اخلاق کلاس‌های حضوری در سطح خرد و بومی اجرا می‌شود اما در این کلاس‌ها اخلاق ملی و جهانی به طور گسترده و منظم به کار می‌رود و ا ستفاده می شود. لذا تعیین چارچوب دوره‌های گسترده اخلاق آموزش، سبب ایجاد کدهای اخلاق آموزش مجازی است که در آن به اعمال و رفتار ضد اخلاقی به طور شفاف پرداخته شده و الگوهای رفتاری مبتنی بر رعایت حقوق خود و دیگران که تکالیف و مسولیت‌های اخلاقی را در پی خواهد داشت، سرلوحه کار خود قرار دهند و این موضوع سبب مسئولیت‌پذیری افراد در قبال آن اعمال خود را در پی خواهد داشت.

منابع

Ahmadi A, Jadidi Mohammadabadi A. (2011), The Relationship of The Effect of Internet Perceived Complexity on Internet Perceived Ease of Use and Internet Perceived Usefulness. Journal Of Research, A New Approach to Educational Managemen; 2 (7): p.89-106. [Persian].

Bashir H, HaratiNik M. (2011), Conceptual Model of Cultural-Ethical Solutions of Information Technology. International Journal of Ethics and Society; 18(6): p.25–34. [Persian].

Bates T. (2016), Teaching in a digital age: guidelines for designing teaching and learning.

Blakester L, Hughes Ch, & Tate M. (2017), How to research? (J. Ebrahimzadeh, A. Farahani, & M. R. Sarmadi, Trans.): Payame Noor University.

Bonk C J, Lee M M, Reeves T C & Reynolds T H. (2015), MOOCs and Open Education Around the World: Routledge; 1 edition (June 12).

Brockett R G. (2004), Toward ethical practice. Malabar, FL: Krieger Publishing Co.

Chaney B H. (2006), History, theory, and quality indicators of distance education: A literature review.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

Creswell J. (2012), Educational Research. Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research. Fourth indian edition. Delhi, India: phi learning private limited.

Díaz P. (2003), Usability of hypermedia educational e-books. D-Lib magazine; 9(3). Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/march03/diaz/03diaz.html.

Djuraskovic I, Arthur N. (2010), Heuristic inquiry: a personal journey of acculturation and identity reconstruction. In qualitative report; 15(6): 1569–1593.

Douglass B, Moustakas C. (2016), Heuristic inquiry. The internal search to know. In journal of humanistic psychology; 25 (3): 39–55. Doi:http://dx.doi.org/10.1177/0022167885253004 Downes S. (2014), The MOOC of One.

Engle W. (2014), UBC Mooc pilot : design and delivery overview. UBC Community and Partner Publications. doi:http://dx.doi.org/10.14288/1.0107914

Esposito A. (2012), Research Ethics in Emerging Forms of Online Learning: Issues Arising from a Hypothetical Study on a MOOC. Electronic Journal of e-Learning;10(3), 315-325.

Farahmand M. (2008), Girls and the use of internet. Womens Strategic Studies; 11(41): p.135–70. [Persian].

Faramarz Qaramaleki A. (2011), The theory of healthy man in Razi`s system of ethics. Religious Anthroplogy; 7(24): p.19–37. [Persian].

Gearhart D. (2001), Ethics in distance education: Developing ethical policies. Online J Dis Learn Adm; 4(1).

Gordon W, & Sork T. J, (2001), Adult Education Quarterly. Ethical issues and codes of ethics: Views of adult education practitioners in Canada and the United States; 51(3), 202-218.

Gore H. (2014), Massive Open Online Courses (MOOCs) and Their Impact on Academic Library Services: Exploring the Issues and Challenges. New Review of Academic Librarianship; 20(1), 4–28. DOI: https://doi.org/10.1080/13614533.2013.851609.

Hasson F, Keeney S, Mckenna. H, (2000), Research guidelines for the delphi survey technique. In journal of advanced nursing; 32 (4): 1008–1015. Doi: https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.t01-1-01567.x.

Hiles D. (2007), Heuristic inquiry and transpersonal research. Annual meeting of the centre for counselling and psychotherapy education. Retrieved october. London.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

Imanipour M. (2012), Ethical principles in education. Journal of Medical Ethics and History of Medicine; 5(6): p.27–41. [Persian].

Inouye D K, Merrill P F, & Swan R. H J, (2005), IDT Record. Help: toward a new ethics-centered paradigm for instructional design and technology. 1-27.

Jadidi Mohammadabadi A. Sarmadi M. Farajollahi M. Zare H. (2019), Identification and Evaluation of the Features of the Epistemology of the MOOC (Open and Online). Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences. March; 10(1). doi: 10.5812/ijvlms.83757.

Khodaparast M, Samadi S, Hooshmand M, Salimifar M. (2011), The Effects of Intellectual Property Rights Protection on Economic Growth. Quarterly Journal of Quantitative Economics; 6(4): p.101–24. [Persian].

Masoomifard M. (2016), Universal Ethic in Distance Education. management system; 2(1): p.33–40. [Persian].

Moore M G. (2013), Handbook of distance education: Routledge.

Rahmati H, Shahriari H. (2017), Moral Necessities of Content Filtering and Refinement in Cyberspace. Scientific Journal Management System; 7(1): p.145–70. [Persian]. Available from: URL: http://ethics.isramags.ir/article

Rastegarpour H, Movahedi F, Barkhordari Z. (2016), Ethical Responsibilities of Instructional Design and Technology Discipline. Human Information Interaction; 2(4): p.52–63.

Sarmadi M R, Saif M H, Talebi S. (2012), Theoretical and Philosophical Foundations Of Distance Education (M. Essi & Z. Jalalzadeh Eds.) Tehran: Payam Noor University. [Persian].

Seghatoleslami A. (2011), The Nature of Ethical Problems of Research in Cyberspace. Ethics in science and Technology; 6(3): p.48–61. [Persian].

Temli Y, Sen D, & Akar H. (2011), A Study on Primary Classroom and Social Studies Teachers' Perceptions of Moral Education and Their Development and Learning. Educational Sciences: Theory and Practice; 11(4), 2061-2067.

Vojdani F. (2015), The Position of Implicit and Indirect Learning in Ethical Education. Pazhuhesh Name-E Akhlagh; 7(26):47–58. [Persian].

Wilson D, Callaghan T, & Honore S. (2000), e-Learning the future of learning. Elearnity White Paper.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

Recognition and Assessment of MOOC Ethical Features

(Course & Massive)

Akbar Jadidi Mohammadabadi [1*], Akbar Rezaei [2]

Abstract

This study was designed as an embedded mixed model research to identify and evaluate the ethical features of MOOC (course & massive). For this purpose, both heuristic inquiry method and the questionnaire method were applied to obtain and analyze the data. At the primary stage. The research sample in the qualitative section of the electronic resources related to the topic and in the quantitative section 36 of the experts in planning distance education in virtual learning environments and virtual universities were selected voluntarily. To analyze the qualitative data, content analysis method and the content of the content ratio, weighted average and Friedman test were used to analyze the survey data. Content analysis results showed 4 dimensions and 15 criteria. The qualitative and qualitative outcomes of MOOC's ethics show that the impact of each dimension of the learner, the content, Teaching organization, and Educational environment of the MOOC are similar to face-to-face training, and does not require new moral features. In the quantitative outcomes, the course & massive features of MOOC should be of special interest in the dimensions of the teaching organization, the content and the Educational environment, because this type of training is carried out both by a wide range of the learners and at regular times, then the learner and the teaching organization are also important. These results suggest that special attention should be paid to the dimensions of the learner and the teaching organization of the learning in order to hold the massive features of the MOOC (widespread, pervasive and regular and

1. Assistant Professor of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). a.jadidi@pnu.ac.ir
2. Associate Professor, Department of Mathematics, Payame Noor University, Tehran, Iran.

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]

time-consuming), and the national and international ethical standards should be considered and at the level of the supra Enormous to be addressed, Because the ethics of classroom attendance are carried out at the micro and native level, but in these classes, national and international ethics are applied and applied extensively.

Keywords: Recognition and Assessment of MOOC ethical features, course, massive

[Downloaded from erj.khu.ac.ir on 2024-03-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.4]